

Законодателна рамка за биологично производство в България

Две наредби, обнародвани от министъра на земеделието и горите, изцяло възпроизвеждат принципите на европейското законодателство (Регламенти 2092/91 и 1804/99). Това са:

- **Наредба № 22/04.07.2001г.** за биологично производство на растения, растителни продукти и храни от растителен произход и неговото означаване върху тях (обн., ДВ 68/3.8.2001 г.);

- **Наредба 35/ 03.08.2001г.** за биологично производство на животни, животински продукти и храни от животински произход и неговото означаване върху тях (обн., ДВ 80/18.9.2001 г.)

С приемането на Наредба 22 и Наредба 35, както и с въвеждането на изменения в Закона за защита на растенията (обн., ДВ 91/10.10.1997 г., последно изм., ДВ 18/5.3.2004 г.) и Закона за животновъдството (обн., ДВ 65/8.8.2000 г., последно изм., ДВ 18/5.3.2004 г.) се положиха основите за развитие на биологичното земеделие, което отговаря напълно на изискванията за устойчиво развитие на селското стопанство и неговия принос за опазване на биологичното разнообразие, въведени в ЕС.

Чл. 12а от Закона за защита на растенията и Наредба 22 за биологично производство на растения, растителни продукти и храни от растителен произход и неговото означаване върху тях уреждат подробни правила за биологично производство на растения, растителни продукти и храни от растителен произход и неговото означаване върху тях. С тях се въвеждат в българското право регламентите на ЕС относно отглеждане на растения и производство на растителни продукти и храни от растителен произход по биологичен начин.

Растенията и растителните продукти са произведени по биологичен начин, когато са спазени изискванията на наредбата както следва:

- *запазване и повишаване на плодородието на почвата:* плодородието и биологичната активност на почвата се поддържат и повишават чрез бобови растения, зелено торене или растения с дълбоки корени в рамките на подходящо сеитбообръщение или използване на оборска тор, получена от стопанства с биологично земеделие. Когато е невъзможно пълноценното подхранване на растенията или подобряване на почвата по този начин, могат да се използват торовете, посочени в Приложение 1 към Наредба 22.
- *борба с неприятели, вредители, болести и плевели по растенията:* прилагат се мерки като избор на подходящи видове и сортове растения, подходящо сеитбообръщение, подходяща обработка на почвата, защита от естествените неприятели и вредителите. В случай на непосредствена опасност за растителна защита е допустимо да се използват продуктите, посочени в Приложение 2 към Наредба 22.
- *използване на семена и посадъчен материал:* основен въпрос, който предстои за разрешаване по отношение прилагането на биологичното земеделие е проблемът с липсата на **сертифициран семенен и посадъчен материал, отговарящ на принципите на биологичното земеделие.** Възможността, предвидена от посочените по-горе наредби за биологично производство, българските производители на биологична продукция да използват небιологични семена и посадъчен материал до 2005 г., подобно на производителите от ЕС до 2003 г., представлява отсрочка, която би поставила въпроса за пазарите на българската биологична продукция в близките години. При липса на сертифицирани български семена за такава продукция се използват многократно по-скъпите

чужди сертифицирани семена. Ето защо е необходимо да се стимулира насочването на българската селекция към създаване на сортове и семенен материал, подходящ за нуждите на този тип земеделие, за да не се компрометира износа на българска биологична продукция за европейския пазар след 2005 г.

Периодът на преход от конвенционално към биологично земеделие е 2 години от засяването на съответната култура, а за многогодишните култури – 3 години преди първата реколта. Всеки производител, който въвежда биологично производство, представя план за преход на контролния орган, който от своя страна ежегодно следи и оценява изпълнението му.

Горепосочените срокове могат да бъдат увеличавани или намалявани от контролния орган, след одобрение от министъра на земеделието и горите, в зависимост от това как е използвана земеделската земя.

Според Наредба 22 храните от растителен произход са произведени по биологичен начин, когато *минимум 70 % (Чл.4)* от съставките им са от земеделски произход и произведени по биологичен начин. Съставките от неземеделски произход могат да бъдат тези, посочени в Приложение 4 към Наредба 22.

Чл. 14 до 14е от [Закона за животновъдството](#) и Наредба 33 за биологичното производство на животни, животински продукти и храни от животински произход и неговото означаване върху тях уреждат реда и условията за биологично животновъдство и производство на храни от животински произход по биологичен начин. С тях се въвеждат в българското право регламентите на ЕС относно отглеждане на животни и производство на животински продукти и храни от животински произход по биологичен начин.

Животните са отгледани и животинските продукти са произведени по биологичен начин, когато са спазени изискванията на наредбата относно:

- *произход на животните;*
- *хранене на животните:* в стопанствата с биологично производство животните могат да се хранят с фуражи, произведени по биологичен начин, а през периода на бозаене животните се хранят с майчино мляко. Използването на конвенционален фураж се допуска само при спазване на Приложения 1, 2, 3, 4, т. 1.1. и т. 1.2 към Наредба 35. Забранено е използването на антибиотици или друг вид вещества, стимулиращи растежа или продуктивността им;
- *профилактика на заболяванията и тяхното лечение:* могат да се прилагат мерки като избиране на подходящи породи животни и методи на селекция, хранене с достатъчно качествен фураж, редовни разходки и достъп до пасища за укрепване на защитните сили на организма, подходяща гъстота на стадото, съобразено изискванията за минимален брой животни, отглеждани на единица площ в обора. За лечение на животните могат да се използват физиотерапевтични препарати, хомеопатични лекарствени средства, микроелементи и веществата, посочени в Приложение 3 към Наредба 35. Забранено е лечението с алопатични ветеринарномедицински препарати, както и с ветеринарно-медицински препарати, стимулиращи растежа и продуктивността, и с хормони;
- *максимален брой животни на хектар в зависимост от вида и категорията им,* чийто отделени количества животински екскременти да са еквивалентни на 170 кг азот/хектар/година: общото количество оборска тор, което се използва годишно за торене в дадено стопанство, е максимум 170 кг азот на хектар земеделска земя. Максималният брой на видовете животни, съответстващи на това количество, е посочен в Приложение 12 към Наредба 35.

Периодът на преход от конвенционално към биологично животновъдство се отнася както до земята, от която се произвежда фураж, така и до отглежданите животни. В първия случай се прилага Наредба 22. Във втория случай периодът на преход варира от 12 месеца до 10 седмици в зависимост от вида животни. При преход към биологично производство едновременно в цялото стопанство, включващо животните, пасищата и другата земя за производство на фураж, общият период на преход е 24 месеца.

Според Наредба 35 храните от животински произход са произведени по биологичен начин, когато *минимум 70 % (Чл.5)* от съставките на храната са от земеделски произход и добити по биологичен начин и съставките от неземеделски произход са само тези, посочени в Приложение 8 към Наредба 35.

В общ план всеки производител или вносител на земеделски продукти и храни, произведени по биологичен начин, е длъжен да информира за дейността си акредитиран от [Изпълнителна агенция "Българска служба за акредитация"](#) и получил разрешение от министъра на земеделието и горите контролен орган и да се регистрира и контролира от такъв контролен орган. Земеделски продукти и храни, произведени по биологичен начин и получили съответната сертификация, могат да се означават с **национален знак за биологично производство**.

Подпомагането на земеделските производители, прилагащи биологичен начин на производство в България, се предвижда да се въведе с прилагането на мярка "Развитие на селскостопански дейности, целящи опазването на околната среда" от Националния план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2000 - 2006 г. Подпомагането ще се осъществява в рамките на предприсъединителната програма на ЕС в областта на земеделието и развитието на селските райони САПАРД.

Институции и организации в сферата на биологичното земеделие в България:

[Министерство на земеделието и горите \(МЗГ\)](#) е основната институция, разработваща и прилагаща схеми за подпомагане на земеделието. Особено важно значение има [дирекция "Развитие на селските райони"](#) и нейните два отдела "Агро-екология" и "Развитие на селските райони и инвестиции", както и [Държавен фонд "Земеделие" \(ДФЗ\)](#) със своите два клона: "Агенция САПАРД" и "Национални схеми за подпомагане".

МЗГ организира работата на Комисията по биологично земеделие, осъществява надзор над контролните органи и контролира изпълнението на нормативната уредба в тази област, както и въвеждането на промените от европейското законодателство. Участва и организира самостоятелно и в партньорство с други организации (НПО, ВУЗ и др.) дейности по разпространение на информация за и промоция на биологичното производство. Една от тях е участието на български фирми на световното изложение на биологични продукти «Биофах», град Нюрнберг, Германия. МЗГ съвместно с ШАРС и фондация «Биоселена» участва в организирането на празника на биологичното земеделие в страната.

- ✓ [Националната служба за съвети в земеделието към МЗГ \(НССЗ\)](#) подпомага земеделските производители при осъществяване на конкурентно и ефективно

земеделско производство чрез предоставяне на съвети, консултации, необходимата информация и научно-приложни разработки. Службата има 28 регионални звена. Една от функциите на НССЗ е да участва в семинари по донорски програми и проекти за обучаване на ръководни кадри и производители в областта на биологичното земеделие, която все още не е напълно развита.

- ✓ **Националният център за аграрни науки (НЦАН)** към МЗГ има водеща роля в създаването на научно-приложни разработки и засилването на капацитета на НССЗ. Системата от научни институти в цялата страна подпомагат устойчивото развитие на националното земеделие и опазването на природните ресурси.

Министерство на околната среда и водите (МОСВ)

е институцията, отговаряща за цялостното опазване на околната среда в страната, включително и опазване на биоразнообразието. От особено важно значение е дирекция “Национална служба за опазване на природата”. Тази дирекция отговаря за управлението и координацията на системата на защитени зони в България. МОСВ отговаря и за определянето на обекти по Натура 2000 преди присъединяването към ЕС.

- ✓ **Изпълнителна агенция по околната среда** към МОСВ провежда мониторинг на замърсяването на земите и почвите в България, заедно с Института по почвознание “Н.Пушкаргов” и Агенцията по почвени ресурси към МЗГ.

Аграрният университет в гр. Пловдив е основното висше учебно заведение в сферата на земеделието в страната. От 1987 г. към него функционира Агроекологичен център, който е и първата българска структура, член на IFOAM от 1993 г. Главната цел на центъра е подготовката на кадри и подпомагане развитието на биологичното земеделие в страната.

Важна е ролята на **неправителствените организации** за разпространяване на философията за биологичното земеделие в България. У нас има три неправителствени организации, насочени към предоставянето на специализирани консултантски услуги:

- **Асоциацията за екологично земеделие “ЕКОФАРМ”**, (1996 г.) - популяризира биологичното земеделие сред фермерите и подпомага реализацията на такъв тип производство. През 1996-1999 г. асоциацията, съвместно с Агроекологичният център на Аграрния университет, гр. Пловдив, се ангажираха с разработването на проект по Програма ФАР за създаване на две демонстрационни биологични ферми и учебно-научни бази.
- **Фондация за биологично земеделие “Биоселена”**, (1997г.) - една от основните консултантски структури по биологично земеделие в страната; член на **Международната федерация на движения по биологично земеделие (IFOAM)**, осъществява дейности за обучение и подпомагане на фермери по методите на биологичното земеделие и преминаване на стопанствата им към биологични. В края на 2003 г. Биоселена регистрира и учебен център по биоизземелие.
- **Сдружение “Агролинк”** (1999 г.) – учредено от екип от агрономи, ботаници, лекари, учени и експерти; предоставя консултантски услуги в областта на производството, бизнес планове за органично земеделие за производители, разработва общински планове и стратегии за устойчиво развитие на селските райони, както и за разпространяване на информация, чрез издаване на брошури,

книги, списание, интернет-страница. Сдружението е член на [GENET](#) – Европейска мрежа на НПО, работещи в областта на генното инженерство.

В България до момента има две **маркетинговите групи производители**:

- **Сдружение "БИОПРОДУКТ БГ"** е асоциация, обединяваща 11 производители на биологични продукти и НПО, работещи за развитие на българското биологично земеделие. През ноември 2004 г. с подкрепата на Швейцарската агенция за сътрудничество и развитие сдружението откри и първия щанд за биологични продукти в страната. Продуктите, които се предлагат, са млечни (прясно, кисело мляко, сметана), билки, подправки, мед, сладка, сушени плодове и гъби. За момента броят на предлаганите артикули възлиза на 78.
- **Кооперация "Био България"** е учредена от 23 фермери през 1999 г. в рамките на проект "Развитие на устойчиво земеделие в Централна Стара планина", финансиран от SDC и изпълняван от фондация "Биселена". В момента кооперацията има 38 членове. Към края на 2004 г. членовете на "Био България" са сертифицирали 15 000 дка площи. Общата годишна биологичната продукция обхваща следните стоки: мед; шилета; овце; овче и краве мляко; малини; култивирана мента; лавандулово масло; диворастящи билки, гъби и плодове; разсад – рози и лавандула.

Списък на общите нормативни актове от значение за биологичното земеделие:

[Закон за биологичното разнообразие](#), (обн., ДВ 77/9.8.2002 г.);

[Закон за ветеринарномедицинската дейност](#), (обн., ДВ 42/5.5.1999 г., последно изм., ДВ 18/5.3.2004 г.);

[Закон за водите](#), (обн., ДВ 67/27.7.1999 г., последно изм., 70/10.8.2004 г.);

[Закон за защита на растенията](#), (обн., ДВ 91/10.10.1997 г., последно изм., ДВ 18/5.3.2004 г.)

[Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати](#), (обн., ДВ 10/4.2.2000 г., последно изм., ДВ 114/30.12.2003 г.);

[Закон за защитените територии](#), (обн., ДВ 133/11.11.1998 г., последно изм., ДВ 91/25.9.2002 г.);

[Закон за лечебните растения](#), (обн. ДВ. 29/7.4.2000 г., последно изм., ДВ 91/25.9.2002 г.);

[Закон за опазване на земеделските земи](#), (обн., ДВ 35/24.4.1996 г., последно изм., ДВ 112/23.12.2003 г.);

[Закон за опазване на околната среда](#), (обн., ДВ 91/25.9.2002 г., последно изм., ДВ 70/10.8.2004 г.);

[Закон за опазване почвата от замърсяване](#), (обн., ДВ 84/29.10.1963 г., последно изм., ДВ 113/28.12.1999 г.);

[Закон за храните](#), (обн., ДВ 90/15.10.1999 г., последно изм., ДВ 70/10.8.2004 г.)